

Az élet európai értelme

Viktor Jerofejev publicisztikája

A kisiúrról szóló történet, aki „farkast” kiáltott, amikor farkas sehol sem volt, s amikor a farkasok megjöttek, már senki nem hitt neki, s így azok megették szegényt, mai értelmezésben arra hasonlít, amikor telefonálnak a rendőrségre, és bejelentenek egy terrorcselekményt, amely aztán nem következik be.

Egy ilyen telefonhívás azért lehetséges, mert Európa levegőjét átítatja a terrorizmustól való rettegés – ez az új farkas, amely sehol sincs, mégis mindenütt ott van; amely még nem ért ide, de majd ideér. Oswald Spengler lényegében szintén a farkasról írt, amely majd felfalja Európát. Könyve divatos olvasmánnyá vált, és filozófiailag szankcionálta a dekadens gondolkodást. Érdekesebb farkasokkal játszani, mint harcolni ellenük. De Európa végül mégiscsak megkapta a maga farkasait – itt üvöltenek.

A farkas képe, amely felfalja Európát, a legkevésbé a muzulmán bevándorlóra hasonlít. A bevándorló sokkal inkább a következménye, semmint megfelelője a farkasnak. Igaz, Európa

ösztönösen érezte a fenyegetést, és mire megérkeztek a farkasok, sikerült egyesülnie. Alighanem csúnyább lenne a helyzet, ha ez nem történt volna meg. Úgyhogy Európának az egyesülés volt az utolsó esélye, hogy meghosszabbítsa a létezését. Más szóval olyan elhúzódo és csinos „sunset”-ről van szó, amelyről az embernek egy pálmákkal övezett Los Angeles-i bulvár jut az eszébe. Gyerünk, eregessünk sárkányt! Vagy ez túl rikító kép?

Jóval Spengler előtt Dosztojevszkij Európa régi köveit kereste, és nem szerette az európai újdonságokat. Lehetséges, hogy minden nemzedék keresi Európa dús idomú, rubensi lényegét. A szovjet Leningrádban ott volt a Jevropejszkaja szálloda – egy szép, még a forradalom előtt épített hotel hitvány szovjet kiszolgálással. De a rossz kiszolgálás dacára egy európai szállodának a pusztasága Szovjet-Oroszországban kihívást jelentett az akkori értékekkel és renddel szemben. Minden egyes ember, aki még sohasem járt benne, a maga módján képzelte el, de mindig pozitívan. Hogy, mondjuk, ott a bárban lehet cseh sört inni, az étteremben pedig meg lehet kóstolni, ha nem is az osztrigát, de legalábbis a véres bifszteket. Természetesen ez pusztaság volt, de Európát mindenesetre így képelték el: nagy, világos ablakokkal, fényes parkettával, virágokkal, csillárokkal és tömör, finom étellel. Amellett mintha ez lett volna az egyetlen olyan hely a városban, ahol külföldi újságokat lehetett venni, még ha néhány nap késéssel is, és csak a külföldieknek.

Európának ez a vacak kis képzete, bármilyen furcsa, a valóság hű másának bizonyult. Mennyire vonzotta azokat az embereket, akik csak úgy elmentek a szálloda mellett, félve a szigorú portástól, aki a helybéli lakosokat nem engedte be! Belépés csak kiválasztottaknak. Most ez a szálloda sokkal nagyobb lett: már ott van benne sok egykori járőkelő. A kép azonban igaznak bizonyult. Étel és ital van bőven, bár minden méregdrága. A parketta valóban fényes. Vannak újságok – most már nem többnapos késéssel. De ennyi az egész.

Európát a tehetetlenségi erő hajtja. A farkasok, amelyek felfalhatják, valójában a saját lesóványodott, elfajzott értékei. Olyan értékek, amelyek egyre inkább elvesztik eredeti tartalmukat, és ma már jóformán csak formális dimenziójukban léteznek. Európát egyre jobban kimeríti az entrópia, s emiatt egyre több véletlenből áll az élete. Erről beszélnek minden sarkon a mai európai írók, akik a véletlent jó kis szüzséalkotó játéknak tartják. A játék felváltja az értelmet. Ha elemezzük az európai ember életét, akkor hiányzik belőle a legfontosabb – az élet értelme. Erről nem illik beszélni. Az élet értelmének vagy bármilyen metafizikai kategóriának az említése ingerültséget és lenéző mosolyt vált ki. Európa az egyház tanításával azonosítja a metafizikát, az egyházat pedig a történelem maradványának tartja. Az európai ember beleszületik a tárgyak komfortjába, melyek értéke pontosan akkora, amekkora erőfeszítés a megszerzésükhöz kell. Európa klasszikus értékei olyanok, mint a latin, amelyből kialakultak a mai nyelvek, de ő maga holtak halott nyelvéné változott. A fogyasztói társadalom a divat túszává tette az európai embert. A munka a másodosztályú presztízis iránti hajszává válik. Hogy megértsék, miről beszélek, elég meglátogatni egy átlagos európai család lakását. Nem véletlen, hogy Oroszországban megjelent az „euroremont” – az európai módra végzett lakásfelújítás – fogalma. Fehér üresség, amit megtöltenek azzal a kispolgári kényelemmel és életstílussal, amely minden erővel igyekszik nem kispolgárnak látszani. Ennek az igyekvésnek az alapjául a stílusról alkotott elképzelés szolgál. Az európai ember állandóan elfoglalt, még a pihenést is átalakította elfoglaltsággá, így soha nem maradhat kettesben önmagával. Éppenséggel ez Európa testetlen farkasa: hogy az ember elveszítette az önmegismerés

képességét. Az önmegismerés egzisztenciális kategóriából átalakult a szépségről, az egészségről és a hasznos időtöltésről megszerezhető gyakorlati tudás kategóriájává. Az élet unalmassá vált, de az unalom nem érzékelhető ennek az életnek a belsejében, mert csurig tele van az általános normák szerinti méltó életért folytatott küzdelemmel.

Európa ideológiája úton-útfélen használt fogalmak gyűjteményévé satnyult. A demokrácia átszíneződött politikai korrektséggé. A liberalizmus toleranciává. Elveszett a kultúra hierarchikussága mint a választók iránti tiszteletlenség kifejeződése. A kultúra horizontálissá vált. A hatalom ugyanakkor meg-őrizte piramisjellegét, de erről nem illik beszélni. Az európaiak kényelmetlenül érezték magukat ebben az ürességben, és visszatértek a nacionalizmusok archaikus világába. Ez egy újabb farkas, mellyel szemben egyelőre még létezik valami gyenge védelem – a kontinens egyesülése. Ám az európai alkotmánnyal szembeni tiltakozás nem a legjobb ötlet a betegség gyógyítására.

Amikor az új Európába, mondjuk Lengyelországba érkezik az ember, látja, hogy milyen szomorú ez az Európa. Varsó Bécs elővárosává változott. Kijev szeretne Varsó előszobája lenni. A biztonság érdekében az élettel járó minden kockázatot meg kell szüntetni. A dohányzás elleni küzdelem csak az első lépés. Ha a futball agressziót szül a szurkolók között, miért ne herélnénk ki a futballt? Az európai embert nagyon aggasztja az agresszivitás, amely csak úgy árad belőle. Nem akarja elismerni, hogy az éppúgy hozzátartozik a férfi természetéhez, mint a nőéhez az, hogy igenis kiirthatatlan szexuális tárgy. Európa elveszíti emberi festőiségét. A férfiaktól, akik félnek szexisták lenni, nyulak vagy ürgék lesznek. Az ember nem tudja egy ültő helyében megváltoztatni a lényegét anélkül, hogy nevetségesnek tűnne. Változtassák meg a nemüket, és megtudják, miről beszélek. Európa további kiszélesítése azt ígéri, hogy a valóságban találkozni fog Ázsiával. A keleti határain vérfertőzést kaphat. De a keleti határoknak, mint Ukrajna és Törökország, szintén szükségük van a biztonságra. Európa egy végtelen öregek otthonává válik, ahová érdemes menekülni, mert jó a koszt. Igaz, ebből az öregek otthonából el lehet utazni Afrikába vagy Kubába, és gyönyörködni az ottani egzotikumban. Végül pedig el lehet ugrani Oroszországba is – és megkönnyebbülten sóhajtani, amikor visszatér az ember ebből a kiszámíthatatlan országból. A világ egyszerű lett, mint a menü az étteremben. Európa az út menti bokrokba menekült a banditák elől. Nincs se istene, se istentelensége, nincs a politikai életének egyértelmű jobb- és baloldali pólusa, és egyre inkább gúny tárgyává válik azoknak a bevándorlóknak a szemében, akiket valamikor bűntudatból és politikai nagylelkűségből hívott magához.

Egyre fukarabbul ünneplik a születésnapot Európában. Először is kényelmetlen, másodszor illetlenség az ember életkorát emlegetni, harmadszor drága. A szexuális forradalom dagálya után a szex visszatért a medrébe. A pornográfia megmutatta az ideális férfit: szerelemgép spermaszökökúttal. A reklámját meg lehet nézni minden közepes szállodában a tévé speciális csatornáján.

Az esküvő viszont igazi ünnep! Kiruccanni az egyház ölébe! Senki sem tudja, hogy kell ott viselkedni. Így aztán mindenki vidám. Viszontlátásra a temetésen!

Az európai ember halála – akadály a rokkantszék megvásárlásához vezető úton. A rokonok haragszanak az elhunyt: naná, az öreg egy hullát hagyott maga után! Mintha nem húzta volna

le a vécét. – Kihasztnál minket – mondják a rokonok. Kénytelenek vagyunk a temetéssel bajlódni. A temetés után elégedetlenül mennek haza középkategóriájú autóikon. Európában terjed a gyanú, hogy mindenki kihasztnál mindenkit. Félek, hogy ez a szeretet képességének elvesztését jelzi.

Európa, mint egy nő, vonzónak gondolja magát. És minden rendben lesz, amíg el nem veszíti ezt az illúziót.

Fordította: M. Nagy Miklós